

Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Staw Nowokuźnicki”

Joanna Kaszuba¹

W edukacji przyrodniczej bardzo istotną rolę odgrywają zajęcia terenowe. Wykorzystując istniejący 3 km od szkoły rezerwat przyrody „Staw Nowokuźnicki” i przygotowaną tam ścieżkę przyrodniczo-dydaktyczną, mogę prowadzić ciekawe lekcje. W tym celu przygotowałam odpowiednie karty pracy i zgromadziłam sprzęt. Myślę, że uczniowie szkoły podstawowej powinni szczególnie dobrze poznać środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy i nabyć podstawowych umiejętności poznawania natury.

Rezerwat przyrody „Staw Nowokuźnicki”

Rezerwat przyrody „Staw Nowokuźnicki” utworzony został 27 listopada 1957 roku.

Powierzchnia rezerwatu wynosi 20 ha. Jego teren obejmuje staw utworzony na Prószkowskim Potoku oraz przylegające zarośla wierzbowo-olszowe i podmokłe łąki. Rezerwat utworzono w celu ochrony obfitego stanowiska kotewki orzecha wodnego oraz licznie tu występujących ptaków wodno-błotnych.

Szata roślinna rezerwatu „Staw Nowokuźnicki” charakteryzuje się dużym bogactwem – w jego granicach stwierdzono dotychczas występowanie ponad 320 gatunków roślin naczyniowych oraz 20 budowanych przez nie zespołów roślinnych. Dominującą grupą stanowią rośliny higrofilne związane z siedliskami bagiennymi i wodnymi. Na terenie rezerwatu odnotowano 7 gatunków podlegających ścisłej ochronie prawnej. Pierwszoplanową rolę odgrywa kotewka orzecha wodnego, będąca jednocześnie głównym przedmiotem ochrony w rezerwacie. Towarzyszą jej salwinia pływająca, grzybienie białe i grąźel żółty. Z grupy gatunków objętych częściową ochroną występują tu bobrek trójlistkowy, kalina koralowa, porzeczka czarna i kruszyna pospolita. Listę interesujących składników flory rezerwatu uzupełniają gatunki rzadkie w skali kraju lub regionu, m.in. narecznica grzebieniasta, czerwień błotna, siedmiopalecznik błotny, okrężnica bagienna i jaskier wielki.

Obecnie na terenie rezerwatu stwierdzono 44 gatunki ptaków lęgowych. Awifauna jest podzielona na dwa wyraźne zgrupowania. Pierwsze to ptaki lustra wody i związanej z tym roślinności szuwarowej. Drugie wyraźne zgrupowanie to awifauna lasu olchowego porastającego zachodnią i południową część rezerwatu.

(Na podstawie tablic informacyjnych Rezerwatu)

Uczestnicy: uczniowie kl. IV lub V lub VI (inna forma zajęć lekcyjnych lub zajęcia nadobowiązkowe dla uczniów chętnych).

Miejsce: Staw Nowokuźnicki

Metody, formy: zajęcia terenowe, obserwacja, wypełnianie kart pracy, quiz, prezentacja prac; zajęcia w grupach i indywidualne.

Czas: 3 godziny (bez dojazdu).

¹ Nauczycielka przyrody.

Literatura: tablice informacyjne w rezerwacie, folder „*Staw Nowokuźnicki*” – ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna.

Cele ogólne:

- Poznanie środowiska przyrodniczego najbliższej okolicy miejsca zamieszkania – Stawu Nowokuźnickiego.
- Kształtowanie umiejętności obserwacji, wyszukiwania informacji, pracy w grupie, wypowiedzenia się, sporządzania szkiców i notatek, pracy na zajęciach terenowych.

Cele operacyjne

Uczeń potrafi:

- powiedzieć i pokazać, jakie osobliwości fauny i flory występują nad Stawem Nowokuźnickim,
- wyjaśnić określenie *rośliny i zwierzęta chronione*, podać przykłady,
- korzystać z lornetki – umieć ustawić ostrość i rozstaw,
- sporządzać elementy dzienniczka obserwacji – szkice, opisy, notatki,
- przestrzegać zasad przebywania w rezerwacie przyrody,
- przedstawić strefy roślinności w zbiornikach wodnych,
- rozpoznać drzewa: olchę i robinie akacjową.

Przebieg zajęć

Faza wprowadzająca

- Przypomnienie zasad bezpieczeństwa,
- rozdanie lornetek i kart pracy,
- dojazd lub dojście na miejsce zajęć – Staw Nowokuźnicki,
- podział uczestników zajęć na grupy 4-osobowe,
- ustalenie z uczniami zasad oceniania: proponuję oceniać karty pracy po zajęciach, w zależności od jakości ich wypełnienia, po każdym stanowisku należy podsumować pracę ustnie.

Czas przewidziany: ok. 30 minut – z dojazdem; ok. 1h 15 min. – jeżeli idziemy do rezerwatu pieszo.

Faza realizacji

- Zbiórka przy wejściu na teren rezerwatu.
- Nauczyciel w formie pogadanki przypomina uczniom, w jaki sposób powinni się zachowywać na terenie rezerwatu przyrody.
- Ustalenie zasad pracy w terenie: na każde stanowisko jest przeznaczone ok. 20 min., całą klasą przechodzimy do kolejnego stanowiska; uczniowie zapoznają się z zadaniami dotyczącymi tego miejsca; nauczyciel odpowiada na ewentualne pytania; 15 minut (z ustalonych 20) jest przeznaczonych na pracę indywidualną i grupową zgodnie z kartą pracy; po upływie tego czasu należy przyjść na zbiórkę (najlepiej usiąść w kręgu), aby omówić swoje obserwacje, odczytać notatki, podzielić się wrażeniami, pokazać swoje szkice.
- Po opuszczeniu stanowiska nr 7 przewidziany jest quiz: klasę dzieli się na dwie części, najlepiej wykorzystać pytania ułożone przez dzieci – te, które zapisały w karcie pracy nr 3.

Czas przewidziany: 20 minut na każde stanowisko; w sumie ok. 2 h 20 min.

Faza podsumowująca

- Wypełnienie przez uczniów części ewaluacyjnej karty pracy.
- Wszyscy siadają w kręgu i każdy wypowiada swoje zdanie o przebiegu zajęć: *Co mu się podobało? Co chciałby zmienić? Czego się nauczył?*
- Nauczyciel dziękuje wszystkim za aktywny udział; zbiera karty pracy (można je ocenić przy pomocy ocen szkolnych), podkreśla pozytywne aspekty wyprawy.

Czas przewidywany: ok. 15 minut.

Karta pracy nr 1

**Ścieżka Przyrodniczo-Dydaktyczna
„Staw Nowokuźnicki”**

Grupa

1.
2.
3.
4.

Stanowisko 1

Zapoznaj się z **tablicą informacyjną**. Co twoim zdaniem było ważne?

.....

.....

.....

.....

.....

Stanowisko 2

Świat zwierząt Stawu Nowokuźnieckiego

- a. Wypisz zwierzęta występujące na tym terenie (korzystając z tablicy informacyjnej):

.....

.....

.....

.....

- b. Obserwuj (przez lornetkę i bezpośrednio) zwierzęta. Opisz jedno (nie musisz znać nazwy), jak wygląda, co robi. Wykonaj odręczny szkic (bez pomocy tablicy informacyjnej) tego, co widzisz?

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy nr 2***Stanowisko 3******Chronione rośliny wodne***

- a. Przeczytaj tablicę informacyjną i wypisz rośliny chronione:

- b. Jakie znasz inne rośliny chronione?

- c. Dokonaj obserwacji roślin w rezerwacie. Czy odnalazłeś chociaż jedną roślinę opisaną na tablicy.
 Jaką? Naskicuj ją.

Stanowisko 4***Lasek robiniowy***

- a. Przeczytaj tablicę informacyjną. Napisz, co to jest lasek robiniowy?

- b. Ułóż rymowankę o tym miejscu.

Stanowisko 5***Strefy roślinności w zbiornikach wodnych***

- a. Jakie są strefy roślinności w zbiornikach wodnych?

- b. Jakie rośliny występują w strefie przybrzeżnej? Wypisz i dokonaj ich obserwacji.

Karta pracy nr 3***Stanowisko 6******Ptaki rezerwatu Stawu Nowokuźnieckiego***

- a. Przeczytaj tablicę informacyjną. Wypisz z niej trzy najciekawsze informacje na temat ptaków.

- b. Którym ptakiem chciałbyś być? Dlaczego?

.....

Stanowisko 7

OLS – bagienny las

Przeczytaj tablicę informacyjną. Na jej podstawie ułóż 5 pytań i odpowiedzi do tekstu.

Karta ewaluacyjna

Jak spędziłeś czas?

.....

Co ci się szczególnie podobało?

.....

Co byś zmienił w dzisiejszych zajęciach?

.....

Zaproponowane zajęcia zostały przeprowadzone jesienią 2003 r. Uczniowie pracowali w grupach i indywidualnie. Zadania do wykonania były bardzo różnorodne: szkic, obserwacja, opis, refleksja, wierszyk. Każdy z uczniów mógł znaleźć coś dla siebie. Każdy był w czymś dobry. W pracy grupowej występował podział zadań do wykonania, dlatego uczniowie mieli możliwość pracy odpowiedniej do swoich możliwości, upodobań i własnego charakteru. Wszyscy uczestnicy byli zadowoleni, radośni i pełni energii. Po dokonaniu ewaluacji, uważam zajęcia za udane, wartościowe i planuję włączyć je na stałe do swojego planu pracy.

Zdjęcie z opisanych zajęć terenowych – wrzesień 2003 r.